

Geachte mevrouw Dijkma,

Hierbij mijn reactie op de plannen voor de aansluitroutes Lelystad Airport op het hogere luchtruim, zoals deze per 5 oktober 2017 voorliggen. Naast mijn formele zienswijze hieronder, wil ik eerst een beroep doen op uw morele geweten.

Moreel appèl

Waar ik me ernstig zorgen over maak is de ongebreidelde uitbreiding van het vliegverkeer. Ik ben ingenieur duurzame energietechnieken. Vliegen is een van de weinige transportvormen die zeer lastig (tot op heden onmogelijk) zonder CO₂-productie kunnen plaatsvinden. Als we het klimaatprobleem nog willen oplossen, moeten we onze vliegbewegingen drastisch verminderen, niet uitbreiden. Zonder het aan banden leggen van het vliegverkeer (evt. totdat er wél een oplossing is) kunnen we de twee-gradendoelstelling wel vergeten. En daarmee een bewoonbare, vruchtbare aarde voor onze kinderen.

Zelf vlieg ik niet. Niet naar mijn familie in Canada, niet voor een vakantie, niet voor een zakenreis, gewoon niet, nooit. Omdat dit niet verantwoord is om bovengenoemde reden, en bovendien onnodig. Je kunt eindeloos genieten van de natuur en cultuur in Nederland en de directe buurlanden. Voor communicatie op afstand zijn er gelukkig een scala aan technische middelen die niet gepaard gaan met de vernietiging van onze leefwereld.

Ik woon in Ede. Ondanks dat ik geen deel heb aan het vliegverkeer, zou mijn woongenot wel verpest worden door deze vliegroutes. Door het lawaai, door de vervuiling, door de wetenschap dat blijkbaar geen enkel natuurgebied in Nederland beschermd wordt tegen deze waanzin; zelfs niet de Veluwe. De meeste mensen wonen hier vanwege de rust. **Laat ieder zijn plekje.**

Ik heb, vanuit mijn overtuiging dat wij allen rationele mensen zijn, vertrouwen in de politiek en het democratisch proces. Maar de manier waarop deze vliegroutes er doorgedrukt lijken te worden is echt om je voor te schamen. Ik vertrouw erop dat onze democratie tot een betere oplossing kan komen, maar daarvoor is het wel noodzakelijk dat de volksvertegenwoordiging luistert naar de mensen die hier rechtstreeks door geraakt worden. Jullie bepalen of de Veluwe verziekt wordt, en dat is een groot goed. **Ga hier niet achteloos mee om.**

Formeel bezwaar

Over het democratisch proces is voldoende te zeggen. Op een informatie-avond in centrum Reehorst in Ede legde Dhr. Alders uit dat een "zeer zorgvuldige procedure" zou zijn gevolgd, die heeft geleid tot het luchthavenbesluit in 2015. Dit is onjuist te noemen, want in deze procedure zijn meerdere fouten gemaakt:

- Er was al in 2009 (!) een rapport beschikbaar waarin is geconstateerd dat er eigenlijk te weinig ruimte is in ons luchtruim om het verkeer van Lelystad goed af te handelen. Ergo: herindeling van het luchtruim is noodzakelijk.
- Er is in 2012 een advies gegeven over de vluchtroutes, waarbij de aanbevolen routes helemaal niet over natura2000 gebied zouden lopen. Het is mij onduidelijk waarom hier nu van afgeweken is.
- Er is geen volledige MKBA uitgevoerd waarbij de gevolgen van deze aansluitroutes voor belangrijke natuurgebieden in Overijssel en de Veluwe meegenomen zijn. Er zal met de huidige plannen laag over onze nationale parken worden gevlogen en het is zeer onrealistisch dat dit geen negatieve waarde vertegenwoordigt in een dergelijke analyse. Er worden tienduizenden banen in de toeristische sector op het spel gezet, een sector die alleen al op de Veluwe goed is voor 900 miljoen euro omzet per jaar.
- Het Luchthavenbesluit Lelystad werd al in 2015 vastgelegd. Destijds was het ontwerp voor de aansluitroutes op het hogere luchtruim helemaal nog niet gereed. Dat uit het luchthavenbesluit zou volgen dat zeer lange laagvliegroutes noodzakelijk zouden zijn, was daardoor ook nog niet helder.
- In de Milieu-effectrapportage voorafgaand aan het luchthavenbesluit is er dan ook geen aandacht besteed aan de risico's van lange laagvliegroutes over de Veluwe en Overijssel, omdat deze niet bekend waren.
- Daarnaast werden de concrete aansluitroutes pas in 2017 aan burgers bekend gemaakt. Pas op dat moment konden de betrokken mensen weten dat dit vliegverkeer hun direct zou raken. Het is echter

inmiddels al twee jaar geleden dat het Luchthavenbesluit is vastgesteld, dus twee jaar te laat om bezwaar te maken. Wij hebben hierdoor niet ons recht op protest op een juiste manier kunnen uitoefenen. Dit terwijl, zoals genoemd, bekend was dat de aansluitroutes een probleem zouden kunnen worden, vanwege de beperkingen in de bestaande indeling van het luchtruim.

- Als klap op de vuurpijl zijn niet alleen de burgemeesters, maar ook gemeenten en provincies helemaal niet geïnformeerd over het besluit om laag over te gaan vliegen. Dus niet alleen de burgers, maar ook de lagere bestuursseenheden die het direct aangaan zijn door de landelijke politiek buiten spel gezet.
- Toen de vliegroutes in september nog eens gewijzigd zijn, is dit wederom gebeurd zonder informeren van de betrokkenen. Dit is op zijn zachtst gezegd niet democratisch te noemen en wekt niet de indruk dat men waarde hecht aan een juiste procedure.

Ik kan dus niet anders dan bezwaar maken tegen deze gang van zaken. Mijn conclusie is dat de belangen van de inwoners en lokale bestuurders door de landelijke politiek op geen enkele manier zijn meegenomen in dit besluitvormingsproces, waardoor wij ons niet hebben kunnen wapenen en verdedigen tegen dit besluit dat voor ieder van ons zeer nadelig is. Ons is daarmee de kans op rechtsbescherming ontnomen.

Dit terwijl de Alderstafel al in 2009 kennis ter harte had kunnen nemen uit het rapport waarin werd gesteld dat herindeling van het luchtruim noodzakelijk was om het vliegverkeer van Lelystad airport veilig in te kunnen delen. Het lijkt erop dat deze herindeling van het luchtruim “vergeten” is, terwijl de plannen voor Lelystad steeds verder uitgewerkt zijn. Dit is slecht projectmanagement, waarvan de gevolgen groot zijn. Het is grove nalatigheid dat hier geen rekening mee is gehouden. En nu is het te laat: volgens de staatssecretaris zou herindeling niet gerealiseerd kunnen worden voor 2023. Dit is echter op geen enkele manier een geldig argument voor het desondanks openen van het vliegveld Lelystad in april 2019.

Er wordt door veel mensen geopperd dat er een versnelde herindeling van het luchtruim moet komen. Echter, u heeft aangegeven dat dit niet te realiseren is voor 2023. **Mijn voorstel is daarom om de opening van vliegveld Lelystad uit te stellen tot 2023, wanneer de herindeling is gerealiseerd.** Dit is de enige mogelijke conclusie. Het is niet opportuun de gevolgen van slecht projectmanagement af te schuiven op de natuur van de Veluwe, die wellicht blijvende en onherstelbare schade ondervindt door de uitstoot van de vliegtuigen, en de mensen in deze omgeving, die zowel in gezondheid en recreatiemogelijkheden hierdoor sterk geraakt worden. Bovendien brengen de laagvliegroutes de veiligheid in het geding, omdat gevlogen wordt over toeristengebieden en grote woonkernen. De gevolgen van een vliegcrash op de Veluwe zouden enorm zijn. Al deze zaken wegen mijns inziens veel zwaarder dan de eventuele economische schade van een vertraging in de openstelling van vliegveld Lelystad, waarvan het de vraag is of die schade er zal zijn voor Nederland. Wederom een goed argument voor het uitvoeren van een volledige MKBA.

Uw oplossing is echter om vliegtuigen boven heel Oost Nederland te laten vliegen. Dit is onacceptabel. Nergens in de wereld wordt er over zo'n lange afstand laag gevlogen over dichtbevolkt gebied! Hierdoor worden duizenden inwoners gedupeerd. Op basis van 750.000 gedupeerden is het ongeveer **5% van de Nederlandse bevolking** die hierdoor direct wordt getroffen! Ik maak bezwaar tegen laagvliegen als oplossing omdat

- Laag vliegen zoveel lawaai produceert dat het absoluut niet te verenigen is met de kernwaarden van de stiltegebieden op de Veluwe, het grootste stiltegebied dat we in Nederland hebben. Dit is niet in overeenstemming met beleid van de Provincie Gelderland en zal grote economische schade aanrichten. Onze economie is gebaseerd op de kernwaarden natuur, rust en recreatie (RECRON).
- Dit lawaai zorgt ook voor ernstige geluidsoverlast boven grote woonkernen. Zwolle (125.000 inwoners), Apeldoorn (160.000 inwoners) en Ede (114.000 inwoners) worden direct getroffen door de voorgenomen vliegroutes. Dit terwijl het uitgangspunt was dat niet over de grote steden zou worden gevlogen; ook hier is dus ofwel slecht werk verricht, ofwel een belofte gemaakt die niet nagekomen kon worden.
- De luchtkwaliteit op de Veluwe is al niet op orde, door de fijnstofproductie van de agrarische bedrijven in de omgeving (GGD Midden Nederland, september 2017). Laag vliegen zou nog meer fijnstof en andere nare uitstoot produceren, met name stikstofgerelateerd. Dit zou de gezondheid van mensen in Gelderland en Overijssel verder aantasten, dit terwijl de rechter recent heeft bepaald dat de overheid maatregelen moet nemen om de luchtkwaliteit te verbeteren (rechtszaak Milieudefensie).

- De gevolgen van de voorgestelde oplossing – laagvliegen – is onvoldoende en onvolledig onderzocht; milieu, veiligheid, gezondheidsrisico's en economische effecten moeten gewogen worden. Het is niet opportuun dit na te laten, en ook niet om de afweging van de kosten en baten in een achterkamertje uit te voeren. De burgers die het betreft hebben recht om te weten wat uw prioriteiten zijn en of dit wel volgens de wet is.

Samenvattend is het voor mij onbegrijpelijk waarom de landelijke politiek vast blijft houden aan deze ondemocratische wijze van handelen, en bovendien zich van geen kwaad bewust lijkt te zijn. **Het is onacceptabel dat deze risico's en nadelige effecten voor honderdduizenden mensen door de politiek betrokkenen "zomaar" worden geaccepteerd, zonder dat bekend is hoe groot deze negatieve impact eigenlijk is.**

Ik voel me als inwoner van Ede ernstig gedupeerd door de gang van zaken. Hetgeen wat mij nog wel het meest tegen de borst stuit, is dat deze situatie voorkomen had kunnen worden als tijdig op herindeling van het luchtruim was ingezet. Het is onbegrijpelijk dat de opening van vliegveld Lelystad niet vanaf het begin hieraan gekoppeld is. Dit toont dat de regering niet geïnteresseerd is geweest in de nadelen voor haar burgers en puur gefocust is geweest op de in hun ogen onafwendbare en noodzakelijke uitbreiding van "Mainport Schiphol". De regering is hiermee zeer nalatig geweest.

Het is simpel. Men dreigt de opening van de luchthaven door te laten gaan, terwijl niet aan de benodigde voorwaarden daarvoor is voldaan, zoals aangegeven. Het belang van mij en mijn medebewoners in Gelderland is daarbij niet gewogen en mijn rechten om hier iets tegen te doen zijn mij ontnomen door de wijze waarop de besluitvorming is genomen. Ik protesteer hier nadrukkelijk tegen en vertrouw op mijn volksvertegenwoordiging mijn argumentatie serieus te nemen.

Hoogachtend,

ir. P.S.J. de Bruin
Bakkeveen 1
6718 MV Ede